

राज्यातील नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या कार्यक्षेत्रामध्ये ओल्या कचऱ्यापासून तयार होणाऱ्या खताचे परिक्षण करून "हरित महासिटी कंपोस्ट" हा ब्रँड वापरण्यास परवानगी देण्याबाबत.

प्राधिकृत प्रयोगशाळांमध्ये डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठ, अकोला यांच्या प्रयोगशाळेचा समावेश करण्याबाबत.

**महाराष्ट्र शासन
नगर विकास विभाग**

शासन निर्णय क्रमांक :- स्वमअ-२०२४/ CN८०७७१०/नवि-३४

हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा मार्ग,

मंत्रालय, मुंबई -४०० ०३२.

दिनांक : ०६ सप्टेंबर, २०२४

वाचा:

१. शासन निर्णय, नगर विकास विभाग, क्रमांक: स्वभाअ-२०१५/प्र. क्र. २३/नवि-३४, दि. १५.०५.२०१५
२. शासन निर्णय, नगर विकास विभाग, क्रमांक-स्वमअ-२०२२/प्र.क्र.७३/नवि-३४, दि. १५.०७.२०२२
३. शासन निर्णय, नगर विकास विभाग, क्रमांक: स्वभाअ-२०१७/प्र. क्र. ५३/नवि-३४, दि. २९.०४.२०१७
४. शासन निर्णय, नगर विकास विभाग, क्रमांक: स्वभाअ-२०१७/प्र. क्र. ५३/नवि-३४, दि. ०६.०२.२०२०

प्रस्तावना:

देशातील सर्व शहरांमधील नागरिकांना स्वच्छ पर्यावरण व चांगले आरोग्य मिळावे, या करिता या शहरांमधील सर्व नागरिकांना शौचालयांची सुविधा उपलब्ध करून देण्यासाठी तसेच, या शहरांना घनकचरा व्यवस्थापनासाठी सुविधा उपलब्ध करून देऊन शहरे स्वच्छ करण्यासाठी केंद्र शासनामार्फत "स्वच्छ भारत अभियान (नागरी)" संपूर्ण देशामध्ये राबविण्यात येत आहे. केंद्र शासनाच्या स्वच्छ भारत अभियान (नागरी) च्या धर्तीवर संदर्भीय क्रमांक २ येथील शासन निर्णयान्वये राज्यामध्ये "स्वच्छ महाराष्ट्र अभियान (नागरी) २.० ची अंमलबजावणी सुरू आहे. या अभियानांतर्गत शहरे हागणदारी मुक्त" करणे व घनकचरा व्यवस्थापनांतर्गत "स्वच्छ" करणे या दोन प्रमुख घटकांचा समावेश आहे.

२. स्वच्छ महाराष्ट्र अभियान (नागरी) अंतर्गत राज्यातील शहरांमध्ये घनकचरा व्यवस्थापन करताना, शहरात निर्माण होणाऱ्या विघटनशील / ओल्या (Biodegradable) कचऱ्यावर शास्त्रोक्त प्रक्रिया करून तयार होणाऱ्या सेंद्रिय खताची विपणन व विक्री (Marketing and Sales) करण्यासाठी "हरित महासिटी कंपोस्ट" हा ब्रँड नोंदणीकृत करण्यास संदर्भीय क्र. ३ येथील शासन निर्णयान्वये शासनातर्फे मान्यता देण्यात आली आहे.

३. उपरोक्त शासन निर्णयान्वये "हरित: महासिटी कंपोस्ट ब्रँड वापरण्यासाठी नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांना त्यांनी तयार केलेले कंपोस्ट खताची तपासणी संदर्भीय क्रमांक ३ येथील शासन निर्णयामध्ये नमूद ५ शासकीय खत नियंत्रण प्रयोगशाळांकडून तपासून घेणे आवश्यक आहे. या प्रक्रियेत अधिक प्रयोगशाळांना सामावून घेणे आवश्यक आहे. या प्रयोगशाळांमध्ये महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी यांच्या प्रयोगशाळेचा समावेश संदर्भ क्र. ४ येथील शासन निर्णयान्वये यापूर्वी करण्यात आलेला आहे.

४. डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठ, अकोला यांचेकडे शास्त्रोक्त पद्धतीने तयार केलेल्या सेंद्रिय खताचे नागरी घनकचरा व्यवस्थापन नियम, २०१६ व खत (नियंत्रण) आदेश, १९८५ [Fertiliser (Control) Order, १९८५] मधील तरतुदीस अनुसरून परीक्षण (Test) करण्यासाठी सुसज्ज प्रयोगशाळा उपलब्ध आहे. त्यामुळे, "हरित महासिटी कंपोस्ट" हा ब्रँड प्राप्त करण्यासाठी नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या कार्यक्षेत्रामधील घनकचऱ्यापासून तयार होणाऱ्या खताची तपासणी करण्यासाठी संदर्भित क्र. ३ येथील शासन निर्णयात नमूद प्रयोगशाळांमध्ये डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठ, अकोला यांच्या प्रयोगशाळेचा समावेश करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

प्रस्तावनेत नमूद केलेल्या बाबींचा विचार करून, स्वच्छ महाराष्ट्र अभियान (नागरी) अंतर्गत राज्यातील शहरांमध्ये घनकचरा व्यवस्थापन करताना, शहरात निर्माण होणाऱ्या विघटनशील (Biodegradable) (ओला कचरा व पाला पाचोळा) कचऱ्यावर शास्त्रोक्त प्रक्रिया करून तयार होणाऱ्या सेंद्रिय खताची विपणन व विक्री (Marketing and Sales) करण्यासाठी "हरित महासिटी कंपोस्ट" हा ब्रँड प्रदान करण्यासाठी संदर्भित क्र. ३ येथील शासन निर्णयात नमूद राज्य शासनामार्फत प्राधिकृत केलेल्या प्रयोगशाळांसोबत डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठ, अकोला यांच्या प्रयोगशाळेकडूनही खताचे परीक्षण करून घेण्यास शासन मान्यता देत आहे.

२. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२४०९०६१५११४६३२०८ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(अनिरुद्ध व्यं. जेवळीकर)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा. मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव
२. अप्पर मुख्य सचिव, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२.
४. अप्पर मुख्य सचिव, नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२.
५. प्रधान सचिव (नवि-२), नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२.
६. विभागीय आयुक्त, सर्व विभाग.
७. कुलसचिव, डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठ, अकोला.
८. आयुक्त, महानगरपालिका, सर्व
९. आयुक्त तथा संचालक, नगरपरिषद प्रशासन संचालनालय, वरली, मुंबई.
१०. जिल्हाधिकारी, सर्व
११. मुख्याधिकारी, नगरपरिषद/नगरपंचायत सर्व.
१२. राज्य अभियान संचालक, स्वच्छ महाराष्ट्र अभियान (नागरी) संचालनालय, मुंबई.
१३. निवडनस्ती, नवि-३४.